

KLAGANDE
CC

Ombud: Biträdande jurist Liana Swindoll

MOTPART
Migrationsverket

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Förvaltningsrätten i Luleå, migrationsdomstolens dom 2025-02-11
i mål nr UM 4228-24

SAKEN
Uppehållstillstånd m.m.

MIGRATIONSÖVERDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Migrationsöverdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

CC beviljades i oktober 2021 ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av anknytning till sin mamma som är bosatt i Sverige. Tillståndet var giltigt under två år. CC har i oktober 2023 ansökt om förlängning av uppehållstillståndet.

Migrationsverket avslog i oktober 2024 CC:s ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd och beslutade att utvisa henne till Thailand. Som skäl för sitt beslut angav Migrationsverket bl.a. följande. CC är nu 20 år gammal. Hon är därmed vuxen och hennes ansökan prövas därefter. CC och hennes mamma har inte levt i hushållsgemenskap omedelbart innan mamman flyttade till Sverige. Det har inte framkommit något i ärendet som tyder på att CC och hennes mamma svårligen kan leva åtskilda. Det finns därmed inte ett särskilt beroendeförhållande mellan dem. CC kan därför inte få uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 3 a § första stycket 2 utlänningslagen (2005:716). Det föreligger inte heller synnerliga skäl att bevilja henne uppehållstillstånd på grund av särskild anknytning till Sverige med stöd av 5 kap. 3 a § tredje stycket 3 utlänningslagen. Omständigheterna i CC:s fall är vidare varken enskilt eller sammantaget synnerligen ömmande. Ett avslag på hennes ansökan och en utvisning är inte heller oproportionerligt enligt artikel 8 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR). Hon kan därför inte beviljas uppehållstillstånd enligt 5 kap. 6 § utlänningslagen.

CC överklagade Migrationsverkets beslut till Förvaltningsrätten i Luleå, migrationsdomstolen, som avslog överklagandet med i huvudsak följande motivering. CC och hennes mamma levde inte i hushållsgemenskap omedelbart innan mamman flyttade till Sverige. Det föreligger därför inte ett sådant beroendeförhållande som krävs för att uppehållstillstånd ska kunna beviljas med stöd av 5 kap. 3 a § första stycket 2 utlänningslagen. Även om CC har en anknytning till Sverige genom sin mamma är hennes situation inte så udda och ömmande att det föreligger synnerliga skäl för att hon ska

beviljas uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 3 a § tredje stycket 3 utlänningslagen. Det har vidare inte framkommit några sådana synnerligen ömmande omständigheter som medför att CC skulle kunna beviljas uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 6 § utlänningslagen. När det gäller bedömningen av hennes rätt till privat- och familjeliv enligt artikel 8 i EKMR instämmer migrationsdomstolen i den bedömning som framgår av det överklagade beslutet.

YRKANDEN

CC yrkar att hon ska beviljas uppehållstillstånd och för fram bl.a. följande. Även om hon är vuxen har hon ett särskilt beroendeförhållande till sin mamma som hon bor tillsammans med och som har försörjt henne ekonomiskt fram till att hon började etablera sig på den svenska arbetsmarknaden under hösten 2024. Hon är ogift, har inga barn och har aldrig bott själv. Att hon och hennes mamma levde åtskilda var inte deras val. Intentionen var att hon skulle flytta till sin mamma i Sverige men hennes pappa tillät det inte. Hennes mamma har försörjt henne under alla de år som de inte bott tillsammans och de har upprätthållit kontakten genom besök och digitala kontakter.

Av Europadomstolens praxis framgår att ett vuxet barn i många fall kan ha ett familjeliv med sin förälder som skyddas av artikel 8 i EKMR. Att neka henne fortsatt uppehållstillstånd i Sverige skulle medföra en familjesplittring och ett brott mot hennes rätt till familjeliv. Med hänsyn till att hon även etablerat ett privatliv i Sverige genom vänner, pojkvän och arbete skulle en utvisning av henne strida mot hennes rätt till privatliv. Det är rimligt att en sammantagen bedömning görs. Det skulle innebära stora praktiska svårigheter för henne att återvända till Thailand eftersom hon inte gått klart gymnasieutbildningen där och därför inte är behörig att söka till universitetet. Hon har ingenstans att bo. Hennes intresse av att bo kvar i Sverige väger tyngre än statens intresse av att utvisa henne.

Migrationsverket anser att överklagandet ska avslås och för fram bl.a. följande. Det finns inte något särskilt beroendeförhållande mellan CC och hennes mamma som innebär att uppehållstillstånd kan beviljas på grund av tidigare hushållsgemenskap. Det finns inte heller sådana udda och ömmande omständigheter som innebär att det finns synnerliga skäl för uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 3 a § tredje stycket 3 utlänningslagen. Vad gäller frågan om CC ska beviljas uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 6 § utlänningslagen kan omständigheterna inte anses vara av sådan undantagskaraktär som åsyftas enligt bestämmelsen. Hon har etablerat såväl ett privatliv som familjeliv i Sverige men det innebär inte en ovillkorlig rätt att beviljas uppehållstillstånd. Med beaktande av omständigheterna, såsom CC:s ålder, vistelsetid i Sverige och arbetsförhet samt kulturella och familjemässiga band till hemlandet, kan det inte anses vara en oproportionerlig åtgärd att upprätthålla den svenska migrationslagstiftningen och utvisa henne till hemlandet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

1. Det som målet gäller

1.1 Bakgrund

Tidigare beviljades normalt permanent uppehållstillstånd vid anhöriginvandring. På grund av ändringar i utlänningslagen som började gälla 2021 beviljas numera tidsbegränsade uppehållstillstånd i dessa fall. Under remissförfarandet efterfrågades förtydliganden när det gäller prövningen av förlängningsansökningar, i synnerhet ansökningar från personer som beviljats uppehållstillstånd som barn och som fyllt 18 år under tillståndstiden. Regeringen hänvisade till 5 kap. 3 a § första stycket 2, 5 kap. 3 a § tredje stycket 3 och 5 kap. 6 § utlänningslagen. Kravet på synnerligen ömmande omständigheter i den senare bestämmelsen mildrades i samma lagstiftningsärende för vissa vuxna personer som vistades i Sverige med uppehållstillstånd. Uppehållstillstånd fick därmed beviljas en vuxen

person om omständigheterna var särskilt ömmande och om personen hade skapat en särskild anknytning till Sverige under den tid han eller hon vistades här med tidsbegränsat uppehållstillstånd (prop. 2020/21:191 s. 93, 96, 116–120). Denna särskilda möjlighet för vuxna personer att beviljas uppehållstillstånd togs bort genom en lagändring 2023 (prop. 2023/24:18 s. 26 och 27).

1.2 Frågan i målet

Den fråga som ska prövas i målet gäller hur prövningen av en ansökan om förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd ska ske när en utlänning, som tidigare beviljats uppehållstillstånd på grund av anknytning till en förälder, har fyllt 18 år under tillståndstiden och om CC vid en sådan prövning ska beviljas uppehållstillstånd.

3. Nationell rätt

3.1 Hushållsgemenskap – särskilt beroendeförhållande

Uppehållstillstånd får ges till en utlänning som är nära anhörig till någon som är bosatt eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning i Sverige, om han eller hon har ingått i samma hushåll som den personen och det finns ett särskilt beroendeförhållande mellan släktingarna som fanns redan i hemlandet (5 kap. 3 a § första stycket 2 utlänningslagen).

Bestämmelsen tar sikte på andra nära anhöriga än make, sambo, barn eller förälder (jfr 5 kap. 3 § utlänningslagen). I 1989 års utlänningslag fanns inget krav på särskilt beroendeförhållande men i förarbetena uttalades följande (prop. 1996/97:25 s. 113). En rimlig avvägning när det gäller berörd krets av anhöriga är att rätt till uppehållstillstånd i princip endast ska finnas om de anhöriga i hemlandet ingått i samma hushållsgemenskap som den härvarande. Gemensamt för de släktingar som kan komma i fråga för uppehållstillstånd på grund av tidigare hushållsgemenskap måste vara att det

också finns någon form av beroendeförhållande, som gör det svårt för släktingarna att leva åtskilda. Det innebär att det måste krävas att de levt i samma hushåll omedelbart före referenspersonens flyttning till Sverige och att ansökan om familjeåterförening görs relativt snart efter det att denne bosatt sig här. Om dessa förutsättningar inte är uppfyllda torde det vara svårt att visa att något beroendeförhållande föreläggat. Hänsyn måste dock tas till att praktiska svårigheter kan ha medfört att det inte varit möjligt för släktingen utomlands att ge in ansökan om uppehållstillstånd omedelbart efter att den härvarande bosatt sig här.

I 2005 års utlänningslag lagfästes kravet på ett särskilt beroendeförhållande som ska ha föreläggat redan i hemlandet. I förarbetena anfördes då att även andra faktorer såsom släktskapet, sökandens civilstånd och sökandens ålder kan vägas in i bedömningen av om ett särskilt beroendeförhållande finns. Kravet på att hushållsgemenskapen och beroendeförhållandet ska ha föreläggat redan i hemlandet skulle bestå (prop. 2004/05:170 s. 181 och 276).

3.2 Synnerliga skäl för uppehållstillstånd – särskild anknytning

När det finns synnerliga skäl får uppehållstillstånd beviljas en utlänning även i andra fall än som avses i första och andra styckena, om utlänningen på annat sätt har särskild anknytning till Sverige (5 kap. 3 a § tredje stycket 3 utlänningslagen).

I förarbetena till bestämmelsen anges bl.a. följande. Tillståndsprövningen görs inom en snäv ram och bestämmelsen är i dess helhet av undantagskaraktär. Bestämmelsen är subsidiär till tillståndsgrunderna i första stycket och ska kunna tillämpas som en ventil. Genom kravet på synnerliga skäl framgår att det ska röra sig om udda och ömmande situationer (prop. 2004/05:170 s. 183, 184 och 277).

3.3 Uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter

Om tillstånd inte kan ges på annan grund, får uppehållstillstånd beviljas en utlännings om det vid en samlad bedömning av utlännings situation finns sådana synnerligen ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige. Vid bedömningen ska utlännings hälsotillstånd, anpassning till Sverige och situation i hemlandet särskilt beaktas (5 kap. 6 § första stycket utlänningslagen).

Av förarbetena framgår bl.a. följande. Bestämmelsens karaktär av undantagsbestämmelse uttrycks genom att det uttryckligen anges att den gäller endast om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund. Den kan alltså bli tillämplig först efter att alla relevanta huvudgrunder har prövats. Det snäva tillämpningsområdet markeras genom uttrycket synnerligen ömmande omständigheter. Uttrycket ”stanna i Sverige” visar att det ska röra sig om personer som redan befinner sig i Sverige. Det ska särskilt beaktas bl.a. om utlännings anpassat sig till svenska förhållanden under en avsevärd vistelsetid i Sverige (prop. 2004/05:170 s. 280).

4. Europeisk rätt

4.1 Rätten till privat- och familjeliv

Enligt artikel 8 i EKMR har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens (8.1). Offentlig myndighet får inte inskränka åtnjutande av denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter (8.2). EKMR är införlivad i svensk rätt och är därmed bindande för svenska myndigheter och domstolar.

4.2 Avgöranden från Europadomstolen

Europadomstolen har i flera avgöranden uttalat sig om tolkningen och tillämpningen av artikel 8 i EKMR när det gäller frågor om rätten till familjeliv. Förutsättningarna för att kunna härleda rättigheter ur artikel 8 skiljer sig åt när det gäller beslut om utvisning och andra åtgärder som kan leda till separation av familjemedlemmar som vistas lagligen på en medlemsstats territorium, och när det rör åtgärder som hindrar en återförening av familjemedlemmar. I det första fallet finns ofta ett privat- eller familjeliv och frågan i målen har då rört om en rättvis balans har uppnåtts mellan den enskildes rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv å ena sidan och samhällets intresse av att t.ex. upprätthålla en reglerad invandring å den andra sidan (se sammanfattning av praxis i MIG 2015:4 samt Europadomstolens dom den 23 april 2015 i målet Khan mot Tyskland, punkt 39, beträffande vilka kriterier som är relevanta vid prövningen av om en rättvis balans uppnåtts). Från senare års praxis kan nämnas dom den 2 maj 2025 i målet B.K mot Schweiz.

Europadomstolen har i vissa situationer ansett att familjeliv förelegat även beträffande unga vuxna och deras föräldrar och andra nära släktingar, se dom den 20 september 2011 i målet A.A. mot Storbritannien (punkt 49) och i dom den 15 maj 2012 i målet Nacic m.fl. mot Sverige (punkt 76). I A.A mot Storbritannien uttalade domstolen att en utvisning av en utlänning som etablerat sig i landet innebär en inskränkning i dennes rätt till skydd för privatliv oavsett om det också finns ett familjeliv och att omständigheterna som ska prövas för att bedöma om en utvisning är proportionerlig är desamma oavsett om det är fråga om privat- eller familjeliv (punkt 49).

5. Migrationsöverdomstolens bedömning

5.1 Prövningsordningen

För att ta ställning till om CC ska beviljas uppehållstillstånd, behöver det först bedömas vilka bestämmelser som är aktuella för den frågan och i vilken ordning dessa ska prövas.

CC tillhör den krets av nära anhöriga vars möjlighet att beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning ska prövas enligt bestämmelserna i 5 kap. 3 a § utlänningslagen. Av förarbetena framgår att bestämmelserna framför allt tar sikte på familjeåterförening, dvs. då ansökan görs från utlandet. Det finns emellertid inget i bestämmelsernas utformning som hindrar att en ansökan om uppehållstillstånd prövas i enlighet med bestämmelserna även om den görs inifrån Sverige (se t.ex. MIG 2008:33 och MIG 2009:33). En prövning ska därför, på sätt som också skett i underinstanserna, göras om CC ska beviljas uppehållstillstånd enligt 5 kap. 3 a § första stycket 2 och tredje stycket 3 utlänningslagen.

Eftersom CC befinner sig i Sverige är även 5 kap. 6 § utlänningslagen tillämplig. Dessutom aktualiseras artikel 8 i EKMR om rätt till respekt för privat- och familjeliv.

När det gäller i vilken ordning de olika grunder för uppehållstillstånd som nu aktualiseras bör prövas, ter det sig naturligt att först pröva om uppehållstillstånd ska beviljas enligt 5 kap. 3 a § första stycket 2 utlänningslagen.

I fråga om den fortsatta prövningen kan det konstateras att både 5 kap. 3 a § tredje stycket 3 och 5 kap. 6 § utlänningslagen är utformade för att kunna utgöra grund för uppehållstillstånd endast i undantagsfall och är avsedda att fungera som ventil när uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund. Bestämmelserna kan därför uppfattas vara delvis överlappande när en

ansökan, som i detta fall, görs inifrån landet. Det kan dock konstateras att 5 kap. 3 a § tredje stycket 3 utlänningslagen enligt sin ordalydelse förutsätter särskild anknytning till Sverige för att kunna utgöra grund för uppehållstillstånd. I 5 kap. 6 § anges att en samlad bedömning ska göras av utlänningsens hela situation där anpassning till Sverige är en bland flera omständigheter som särskilt ska beaktas. Av ordalydelsen framgår också att bestämmelsen blir tillämplig först när alla andra grunder för uppehållstillstånd har prövats. Mot denna bakgrund bör en prövning först göras av om uppehållstillstånd ska beviljas enligt 5 kap. 3 a § tredje stycket 3 och därefter enligt 5 kap. 6 §.

En vägran att bevilja uppehållstillstånd och att besluta om utvisning kan innebära en kränkning av den berörda personens rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv. Denna fråga ska därför i förekommande fall prövas innan ställning tas till om uppehållstillstånd ska vägras.

I det följande prövar Migrationsöverdomstolen i nu angiven ordning om det finns förutsättningar att bevilja CC uppehållstillstånd i Sverige.

5.2 Ska uppehållstillstånd beviljas?

För att ett sådant särskilt beroendeförhållande som avses i 5 kap. 3 a § första stycket 2 utlänningslagen ska föreligga krävs att beroendeförhållandet fanns såväl före den härvarandes flytt till Sverige som vid prövningstidpunkten. I detta sammanhang ska noteras vad Migrationsöverdomstolen tidigare uttalat avseende den aktuella bestämmelsen. Ett beroende som har uppstått efter flytten till Sverige kan inte beaktas (se MIG 2008:33) och för att ett särskilt beroendeförhållande enligt utlänningslagen ska föreligga krävs att det, utöver det naturliga band som finns mellan nära anhöriga, även finns ytterligare faktorer som gör att dessa inte kan leva åtskilda från varandra (MIG 2009:29). Ett liknande resonemang återfinns i Khan mot Tyskland, punkt 38 (se även MIG 2016:13 angående artikel 8 i EKMR).

CC och hennes mamma har under flera år levt tillsammans i Sverige. Det har dock inte kommit fram att det utöver det naturliga band som finns mellan nära anhöriga, även finns ytterligare faktorer som gör att de inte kan leva åtskilda från varandra. Det finns därför inte något sådant särskilt beroendeförhållande mellan CC och hennes mamma som avses i 5 kap. 3 a § första stycket 2 utlänningslagen. Inte heller före flytten till Sverige fanns det något sådant beroendeförhållande eftersom CC efter föräldrarnas separation bodde med sin pappa. Vad CC anfört om omständigheterna kring boendet hos honom föranleder inte någon annan bedömning. Förutsättningar att bevilja uppehållstillstånd på denna grund saknas alltså.

Nästa fråga att ta ställning till är om CC ska beviljas uppehållstillstånd enligt 5 kap. 3 a § tredje stycket 3 utlänningslagen. För det krävs att hon på annat sätt har särskild anknytning till Sverige och att det finns synnerliga skäl för uppehållstillstånd. Av redogörelsen ovan framgår att tillståndsprövningen ska göras inom en snäv ram och att kravet på synnerliga skäl innebär att det ska vara fråga om udda och ömmande omständigheter (se t.ex. MIG 2009:26 och MIG 2015:21).

CC har anknytning till Sverige genom att hon en tid har gått i skolan här och börjat arbeta samt att hon bor tillsammans med sin mamma och styvpappa. Hon har även etablerat andra relationer. CC flyttade dock till Sverige först som 17-åring och har endast varit här sedan 2021. Anknytningen till Sverige får därför anses relativt svag. Det har inte kommit fram några sådana udda och ömmande omständigheter som kan utgöra synnerliga skäl för att bevilja henne uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 3 a § tredje stycket 3 utlänningslagen.

Då återstår att pröva om CC kan beviljas uppehållstillstånd enligt 5 kap. 6 § utlänningslagen. För att ett sådant tillstånd ska kunna beviljas krävs att omständigheterna är sådana att utlänningens sammanvägda situation framstår som synnerligen ömmande (se t.ex. MIG 2007:15 samt MIG 2012:13 och MIG 2018:16 angående hur artikel 8 i EKMR beaktats i denna prövning).

CC:s anknytning till Sverige har redan bedömts vara relativt svag och är inte i sig någon synnerligen ömmande omständighet. Hon har fört fram att det finns stora praktiska svårigheter för henne att återvända till Thailand, exempelvis att hon saknar bostad. Migrationsöverdomstolen ifrågasätter inte att det förhåller sig på det sättet, men inte heller dessa omständigheter kan anses synnerligen ömmande. Några andra sådana omständigheter finns inte heller. Det som sammantaget har kommit fram saknar därför tillräcklig styrka för att kunna anses som sådana synnerligen ömmande omständigheter som medför att CC bör beviljas uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 6 § utlänningslagen.

CC gör gällande att det inte är förenligt med rätten till respekt för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen att en ungdom i hennes situation ska utvisas enbart på grund av att hon har fyllt 18 år. Det är ostridigt att hon i Sverige genom sina omständigheter har etablerat en rätt till respekt för både sitt privatliv och familjeliv. En utvisning skulle alltså innebära en begränsning av denna rätt. Av Europadomstolens praxis framgår att någon rättighet enligt EKMR att resa in i och stanna i en viss stat emellertid inte finns och att medlemsstaterna har ett eget bedömningsutrymme i fråga om vad som är en tillåten begränsning av rätten till privat- och familjeliv. Det som ska uppnås enligt konventionen är en skälig balans mellan den enskildes och statens intresse (se t.ex. Khan mot Tyskland, punkt 36 och 40). Det motstående intresse som Migrationsverket för fram i detta fall för att en utvisning ska få ske rör upprätthållandet av den reglerade invandringen.

Vid en avvägning mellan intresset av en reglerad invandring och det som kommit fram om CC:s privat- och familjeliv kan det sammantaget inte anses vara en oproportionerlig åtgärd att utvisa henne.

CC kan därmed inte beviljas uppehållstillstånd. Överklagandet ska alltså avslås.

Domen får inte överklagas (16 kap. 9 § tredje stycket utlänningslagen).

I avgörandet har deltagit kammarrättsråden Elisabet Reimers (ordförande),
Jörgen van der Stad och Robert Johansson (referent).

Föredragande har varit föredragande juristen Alma Lövgren.